

Asia: Lausuntopyyntö: Etelä-Savon maakuntaohjelma 2026-2029 ja ympäristöseloste

Etelä-Savon maakuntaliitto
kirjaamo@esavo.fi

Lausunto

1 Johdanto

Etelä-Savon Maakuntaliitto pyytää Luonnonvarakeskukselta (Luke) lausuntoa Etelä-Savon maakuntaohjelman 2026-2029 luonnoksesta, sekä siihen liittyvästä ympäristöselostuksesta.

2 Lausunto

Maakunnan nykytilan ja aiemman ohjelmatyön kuvaus

Maakuntaohjelma on rakenteeltaan selkeä. Johdanto tiivistää hyvin toimintaympäristön keskeiset muutokset ja seuraava luku tilannekuvan maakunnassa. Samoin aiemman ohjelmatyön vaikutukset on hyvin kuvattu.

Maakuntastrategia

Maakuntastrategia "Etelä-Savo -Saimaan maakunta 2030", johon myös nyt lausuttavana oleva maakuntaohjelma pohjautuu, on relevantti ja sen strategiset kärjet "Metsä, vesi, ruoka" kiinnittyvät hyvin maakunnan luontaisiin vahvuuksiin, joissa alueella on paitsi vahvaa raaka-aineiden tuotantoa ja jalostusta, myös korkeatasoista TKI-toimintaa. Luken toiminta tutkimuslaitoksena niin TKI-työn kuin viranomaistehtävienkin osalta liittyy suoraan maakunnan strategiaan kärkiin ja on tavoitteiltaan hyvin linjassa maakuntaohjelman kanssa.

Maakuntaohjelman tavoitteet ja toimenpidekokonaisuudet

Maakuntaohjelmassa 2026-29 isoiksi kehittämistavoitteiksi on valittu "Globaaleja ratkaisuja tarjoava Etelä-Savo", Luonnostaan vauras Etelä-Savo" ja Laadukkaan elämän Etelä-Savo", joita voi pitää onnistuneina, paljon eri näkökulmia sisällään pitävinä, mutta myös osin hyvin kunnianhimoisina tavoitteina. Läpileikkaavista teemoista ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sen hillintä sekä kokonaisturvallisuus nousevat esiin erityisen ajankohtaisina teemoina, mutta luonnollisesti myös muut valitut teemat, hyvinvointi, osaaminen ja yritysten kilpailukyky, ovat tärkeitä.

Globaaleja ratkaisuja tarjoava Etelä-Savo

Tavoitteen alla tuodaan esille Etelä-Savossa jo olevaa maailmanluokan osaamista mm. vesien käsittelyyn ja biopohjaisten materiaalien tuotantoon liittyen (s 26). Tässä yhteydessä ei kuitenkaan mainita maakunnassa Lukessa olevaa ainutlaatuista metsänjalostus- ja bioteknologista osaamista (jalostetun aineiston tuotannon uudet menetelmät ja robotiikka, kryopreservatio), vaikka tämä selkeästi on yksi globaalisti hyvin tunnettu ja erittäin vahvasti kansainvälisesti verkottunut kärkiosaamisalue.

Kehittämisen kohteeksi ohjelmassa on tunnistettu verkostojen laajentaminen ja

23.10.2025

syventäminen, yritysten kansainvälistymisen edellytysten vahvistaminen, vahvempi fokus ja osaaminen kansainvälisten rahoitusten hakemisessa sekä osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen. Toimenpiteenä mainitaan maakunnan sisäinen yhteistyö (s 28), mutta yhtä tärkeää kansainvälisyyden vahvistamisessa olisi myös kärkiosaajien rohkea tukeminen. Yhteistyö eri toimijoiden kesken on nähty tärkeäksi myös maakunnan osaamispohjan vahvistamisessa (s 29). Tässäkin yhteydessä voitaisiin mainita maakunnassa läsnä olevien tutkimuslaitosten kuten Luken vahva, valtakunnallisesta ja kansainvälisestä toiminnasta kumpuava osaaminen ja infrat koulutusmahdollisuuksineen, joita jo nykyisellään hyödynnetään oppilaitosten kanssa yhteistyössä esim. Metsä -strategisen kärjen osalta.

Tavoitteen alla luetellut toimenpidekokonaisuudet ovat perusteltuja ja hyviä, kunhan vain maakunnassa aidosti tunnistetaan kaikki kärkiosaamiset ja toimijat, joilla on kansainvälistä potentiaalia tai kansainvälisyys jo osa arkipäivän toimintaa.

Laadukkaan elämän Etelä-Savo

Maakunnan vahvuudet ja haasteet on kuvattu hyvin, ja toimenpiteet ovat kannatettavia. Monipaikkaisuuden osalta voisi toimenpiteissä (s 32) tuoda esille valtakunnalliset /monipaikkaiset toimijat (esim. yritykset tai tutkimuslaitokset), ja näiden toimipaikkojen tai yksikköjen maakuntaan sijoittumisen ja toiminnan tuen. Monipaikkaisten toimijoiden henkilöstön liikkuvuus toimipaikasta toiseen on yksi mahdollisuus maakunnan osaamis pääoman lisäämiseen.

Luonnostaan vauras Etelä-Savo

Ohjelma kuvaa maakunnan tilannetta ja tavoitteita hyvin. Toimenpiteisiin (s 36) voisi lisätä alueen metsäomistajien osaamisesta ja aktiivisuudesta huolehtimisen suunnatuin ja muutoksiin valmentavin koulutuksin.

Läpileikkaavat teemat

Ilmastonmuutos-teeman alla metsiä koskevat sopeutumistoimet (s 38) on kuvattu hyvin ja niiden tietoperusteisuuden tärkeyttä painotettu. Tähän liittyen metsänomistajien koulutus on avainasemassa, ja voitaisiin mainita tässäkin kohta, tukien jo edellä esitettyä ehdotusta metsänomistajakoulutuksen sisällyttämisestä maakuntaohjelman toimenpiteisiin kohdassa "Luonnostaan vauras Etelä-Savo".

Osaamis- teemassa (s 40) on lueteltu Maakunnassa toimivat koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, mutta Luonnonvarakeskus, jolla on useampia yksiköitä maakunnassa, on unohtunut listalta. Samoin nykyaikaisten ja erottuvien tutkimusinfojen ja kehittämisalustojen kuvauksesta puuttuvat Luken Savonlinnan Euroopan mittakaavassa ainutlaatuiset TKI-alustat (Kasvu1 Kasvullisen lisäyksen teknologia-alusta, Kasvu2 Erikoiskasvihuoneet, Punkaharjun Tutkimus- ja Virtuaalipuisto), jotka toimivat myös oppimisympäristönä.

Rahoitus

Kappaleessa kuvataan rahoitusrakenteen muutosta ja myöntövaltuuksien leikkausta. Kansainvälinen rahoitus -osiossa (s 44) kerrotaan maakunnassa olevan kokeneita TKI-toimijoita, joiden osaaminen ja verkostot mahdollistavat

mm. rahoituksen hakemisen HORIZON ja LIFE ymv. ohjelmista. Tutkimuslaitokset, tai suoremmin ilmaistuna Luke puuttuu tältä listalta, vaikka Lukessa on parhaillaankin käynnissä 98 EU-projektia, joista Luken koordinoimia on 19.

Älykkään erikoistumisen strategia (ÄES)

Älykkään erikoistumisen strategian kehittämiskärjet (Metsä, Vesi, Ruoka, Matkailu ja Digitalous) ja läpileikkaavat teemat (Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja hillintä, Yritysten kilpailukyky, Kokonaisturvallisuus, Osaaminen, Hyvinvointi) ovat hyvin linjakkaasti samat kuin Maakuntaohjelmassa, ja perustuvat maakunnan vahvuuksiin ja kehittämismahdollisuuksiin

Kärjet keskeisine tavoitteineen on kuvattu hyvin. Metsä-kärjessä ilahduttavasti myös Luken tutkimusyksikkö Savonlinnassa tuotu esille yhtenä innovaatioalustoista. Metsä-kehittämiskärjen keskeiset tavoitteet ovat perustellut ja kannatettavat, ja kattavat maakunnassa tehtävää ja maakunnalle tärkeää TKI-työtä hyvin. Tavoitteisiin voisi edelleen liittää niiden vaikuttavuutta lisäävän koulutuksen ja viestinnän.

Muut huomiot

Lisäksi pienempänä huomiona todettakoon, että sivulla 11 esitetty Etelä-Savon kasvihuonekaasujen päästöjen osuus koko maan päästöistä on eri tekstissä ja graafissa (2,4 % vrt 3,1 %) ja tulisi korjata yhdenmukaiseksi.

3 Lausunnon tiivistelmä

Yhteenvedona Luonnonvarakeskus toteaa, että lausuttavana oleva Etelä-Savon Maakuntaohjelma siihen sisältyvine Älykkään Erikoistumisen Strategioineen ja ympäristöselostuksiin on relevantti, ja sen toimenpidekokonaisuudet ja strategiset kärjet kiinnittyvät hyvin maakunnan luontaisiin vahvuuksiin. Luken toiminta tutkimuslaitoksena niin TKI-työn kuin viranomaistehtävienkin osalta liittyy suoraan maakunnan strategiaan kärkeen ja on tavoitteiltaan hyvin linjassa Maakuntaohjelman kanssa.

Luken näkökulmasta Maakuntaohjelman luonnoksessa suurimpana puutteena on se, että vaikka Luken TKI-mahdollisuudet ja osaamispääoma on tuotu esille ÄES-osion Metsä-kärjessä, ovat ne toisaalta unohtuneet ohjelman monesta muusta kohdasta, kuten edellä on tuotu esille. Lukella on toimintaa Etelä-Savossa niin Savonlinnassa, Mikkeliä kuin Enonkoskella, joten ohjelmatekstin tarkentaminen tältä osin olisi perusteltua. Luke toivoo sen monialaisen, kärkeemaihin liittyvän osaamisen ja kansallisten sekä kansainvälisten verkostojen hyödyttävän Etelä-Savon maakuntaa, hyvässä yhteistyössä maakunnan muiden toimijoiden kanssa.

Anu Kaukovirta

Johtaja, tuotantojärjestelmät

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 23.10.2025 klo 13:40:49.

Lausunnon valmistelija(t):

Tuija Aronen

Petteri Vanninen

Liitteet:

Tiedoksi: